

LAWRENCE DURRELL

MONSIEUR YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ

AVIGNON BEŞLİSİ 1



ROMAN

Çeviri: SEÇKİN SELVİ

♥
CAN

4.
BASKI



LAWRENCE DURRELL
MONSIEUR YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ
AVIGNON BEŞLİSİ 1

The Avignon Quintet 1: Monsieur or The Prince of Darkness, Lawrence Durrell

© 1974, Lawrence Durrell

© 1992, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1992

3. basım: Nisan 2014, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-510-441-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

LAWRENCE DURRELL
MONSIEUR YA DA
KARANLIKLAR PRENSİ
AVIGNON BEŞLİSİ 1

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Seçkin Selvi



Lawrence Durrell'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

- Justine / İskenderiye Dörtlüsü 1, 1984*
Balthazar / İskenderiye Dörtlüsü 2, 1984
Mountolive / İskenderiye Dörtlüsü 3, 1984
Clea / İskenderiye Dörtlüsü 4, 1985
Livia / Avignon Beşlisi 2, 1995
Constance / Avignon Beşlisi 3, 1996
Sebastian / Avignon Beşlisi 4, 1996
Quinx / Avignon Beşlisi 5, 1998
Kara Defter, 1997
Karanlık Labirent, 2007
Kıbrıs'ın Acı Limonları, 2007

LAWRENCE DURRELL, 1912 yılında Hindistan'da doğdu. Genç yaşta İngiltere'ye gelerek dışişleri bakanlığında ve Kıbrıs'ta görev yaptı. Hindistan'da Hint ve Tibet kültürünü, dinlerini ve mistik atmosferlerini yakından tanıdı. Kıbrıs'taki görevi ise, ona başta Mısır olmak üzere Akdeniz ülkelerinin uzun geçmişi, inanışları, gizemle gerçeğin birbirine örüldüğü yaşam biçimleriyle tanışma fırsatını verdi. Bu bilgi ve birikimler, Eskiçağ'ın belli başlı kültür merkezi İskenderiye ve Akdeniz'in öteki ucunda, Ortaçağ Avrupa'sını karanlığa boğan kilise egemenliğinin başkenti Avignon ortamında yüzyılımızın en çarpıcı romanlarını hayata geçirmesini sağladı: *İskenderiye Dörtlüsü* ve *Avignon Beşlisi*. Durrell, 1990'da öldü.

SEÇKİN SELVİ, Üsküdar Amerikan Koleji'ni bitirdi. Öğrenimini Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde sürdürdü. *Tiyatro 70* ve *Edebiyat 81* dergilerini çıkardı. *Günaydın* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet Sanat* dergisinde tiyatro eleştirileri yazıyor. MGS Merkezi ve Yeditepe Üniversitesi'nde eleştiri dersi verdi. Asaf Çiyiltepe Ödülü, Aydın Üstüntaş ve Çevirmenler Derneği Onur Ödülü alan Selvi, 1957'den başlayarak tiyatro, felsefe, edebiyat dallarında 150'den çok yapıt çevirdi.

Ghislaine de Boysson'a

I

“Outremer”¹

Paris'ten güneye inen tren, öteden beri bindiğimiz hep aynı trendi; mavimsi ışıklarını alacakaranlık görüntüleri üzerine parıltılı bir solucan gibi uzatan, hep o ağır aksak, uzun katar. Tren, Provence'a şafakta, çoğu kez de çevreyi bir kaplan postu gibi harelendiren benekli ay ışığı eşliğinde varırdı. Ne kadar iyi anımsıyordum, o ne kadar iyi anımsıyordu! Bir zamanlarki ben olan Bruce ve her gün azar azar karaladığım bu sözcükleri yazarken dönüştüğüm Bruce. Beklenmedik duruşları, beklenmedik gecikmeleri olan bir tren; herhangi bir yerde, dağ başında bile uykuya dalabilir, orada öylece düşüncelere dalıp saatlerce kalabilirdi. Belleğin çırpıntıları ve girdapları gibi – örneğin, “intihar” sözcüğünün çevresinde anafora kapılan düşünceler gibi, ürkmüş kurbağa yavruları gibi. Bizim tren, gideceği yere hiçbir zaman zamanında varmadı, hiçbir zaman da varmayacak.

Katarın sonunda, ışıkları yanan üçüncü sınıf kompartımandaki yalnız yolcu, bunları düşünüyordu. Bu adam, donuklaşmış aynada kendini seyrediyordu. Bahar başlangıcında hep böyle olurdu, diye geçirdi içinden – ta tıp

1. Kitabın orijinalinde de Fransızca olarak yer alan sözcükleri olduğu gibi aktarıyoruz. *Outremer*, Hıristiyanlığın başlangıcında ruhani gizleri bildiklerini savunan gnostiklerin, görüşlerini denizaşırı ülkelerde yaymakla görevlendirdikleri kişilere verilen bir san. Gnostisizm: İrfaniye, bilinircilik. Gnostik: Bu öğretiye inanan kişi. (Y.N.)

öğrencisi olduğu günlerde bile. Bu mevsimde, tren yankılar yaparak Dijon'dan çıktı mı bomboş olurdu. (Oraya gitmeyeli ne kadar olduğunu anımsamaya çalışıyordu ama köşesine çekilmiş, yarı uyur-yarı uyanık otururken, gerçekte buradan hiç uzaklaşmamış gibiydi. Ya da en azından kendinden bir parça, şehrin gölgeli sokaklarında ve ıssız alanlarındaydı her zaman.)

Ama, mavi bir telgrafın çağrısı üzerine, kuzey kışından bahar başlangıcına emekleyerek, eskilerden farklı bir dönüştü bu kez. Hem de böyle bir yolculuk için berbat bir mevsimdi! Kuzeyde kar fırtınası demiryolu trafiğini felç etmişti, burada ise bahar, toprağın donunu neredeyse çözmeye kararlı gibiydi. Dut ağaçlarının yeşil kuşağını geçip zeytin bölgesine gelince, insan buna iyiden iyiye inanıyordu; çünkü şafak kurşuniliğinde bile, altın renkli mandalinalar, Epikuros'un Yunan bahçelerindeki gibi hevenk hevenk salınıyordu. Yolcunun gözleri, iki yandan uçup giden görüntülere, ne olduklarını görmeden değip geçiyordu.

* * *

Gecenin geç saatlerindeki yolcu bendim, Bruce; ve bu yolculuğu da kendim seçmemiştim. Beni Prag'dan güneye çağıran telgraf, kısa ve özlüydü. En eski ve en iyi dostum Piers de Nogaret'nin intiharını bildiriyordu. Aslında Piers dosttan da öteydi çünkü telgraf her ne kadar aile noteri tarafından çekilmiş olsa da, Piers'nin kardeşi Sylvie benim karımdı. Telgraf, son birkaç yıldır sağlık danışmanı olarak çalıştığım İngiliz Elçiliği'ne geldi. "Hizmetinizdeki Doktor Bruce Drexel" – ne kadar gerçeğe uzak geliyor bu, zamanın hıncını hesaba katmayan çok eskilerdeki belirsizliklerin bir yankısı gibi tıpkı! Aynadaki adam, çekingenlikle bakıyordu kendisine. Tren homurdanarak ilerliyordu.

Roman kahramanlarının yaptığı gibi, düşüncelerini ve duygularını nesnelleştirmeye çalışıyor olmalıydı ama beceremiyordu. Aslında, Rob Sutcliffe'in bizi konu ettiği ünlü romanında her şey aynen böyle başlar. Şimdi ben de tıpkı onun romanında kendisine önemli şeyler söyleyecek olan ölüm döşegindeki (tek fark buydu) arkadaşının yanına çağrılan kişiye benziyordum tuhaf bir biçimde. Sylvie de orada, her zamanki gibi konunun merkezindeydi. Deliliği, dokunaklı biçimde tanımlanıyordu. Kuşkusuz, romandaki kişiler bir bakıma bizim karikatürümüzdü ama olaylar gerçektir; gidiş gelişlerimiz arasında bu serüveni yaşadığımız eski şato, Verfeuille de gerçektir. Bruce, Sutcliffe'e çok benzeyen roman kahramanı ile kendisini de biraz özdeşleştiriyordu. Yazar, onun için şöyle demişti: "Şimdilerde gerçek, yazarın işine yaramayacak kadar çağdışı oldu. Gerçeği canlandırmak ve güncelleştirmek için sanattan medet ummalıyız."

Peki, ya kâğıt üzerindeki hayallere karşı gerçek kişiler ne olacak? İnsan ölmekle çağdışı kalır ama bu ölüm, ölenin arkadaşlarının aklını başına getirir ya da getirmesi gerekir. Onun kitabını okurken, bunu –gerçekle hayalî olanı nasıl birleştireceğimi– çok düşündüm. Şimdi o da ölmüştü ve Pia, kız kardeşim, evliliklerinin mutsuzluğunu günün birinde edebiyat tarihçileri incelesin diye, onun bütün yazılarını Verfeuille'deki çalışma odasına koymuştu. Mutsuzlukları, Pia'nın kötü bir eş olmasından kaynaklanmıyordu çünkü birbirlerini deli gibi severlerdi; mutsuzlukları, değişimin acı öyküsüydü – bu değişim Sutcliffe'i iç kaynaklarından yoksun bırakmış, kurutmuştu. Rob gibileri, aşırı bağlanırlar, aşırı duyarlı olurlar ve bunun sonucunda da kolayca kırılıverirler. Kız kardeşim bu satırları okusa, ellerini kulaklarına tıklar ve, "Hayır!" diye haykırdı. Ama söylediklerim gerçek.

Birkaç ay sonra, yarım ömür sürmüş ve Piers'nin Delhi'ye atanmasıyla biraz aksamış olan o tuhaf dostlu-

ğumuzu yeniden pekiştirmek için, üçümüz de Piers'nin doğduğu şehirde buluşacaktık. Bu yıl ikimiz de emekli olacak ve öykümüzün geri kalanını köhneleşen şatonun kalın duvarları arkasında Sylvie'yle birlikte yaşamak üzere Verfeuille'ye dönecektik. Bir bakıma kendimizi duvarların arkasına hapsetmek, dünyadan tümüyle el etek çekmek, üçümüz arasındaki onca sınavdan geçmiş ve yine de (en azından benim gözümde) varlığımın temel deneyimi olmuş bu uzun dostluğu geliştirip pekiştirmek için oraya dönecektik. Gerçekten de, verimliliği ve yoğunluğu açısından yaşamımda bu dostlukla karşılaştırabileceğim başka bir şey yoktu – Sylvie günün birinde aklını yitirdiği ve neredeyse kardeşini de kendisiyle birlikte deliliğe sürüklediği için talihsiz olan, üç köşeli bir aşk. Piers durakladı ve deliliğin eşliğinde durdu. Sanırım ben orada olmasaydım, o da, kız kardeşinin deliliğini düşünmekten kurtulmak için deliliği seçerek, akıldışının uzun yamaçlarından aşağı kayar giderdi. Şimdi her şey birdenbire değişmiş, altüst olmuştu. Piers ölmüştü ve şu andaki kişiliğime dönüşmüş olan benim için geleceğe yönelik çıkış kapısı yoktu. Arkadaşımın yok oluşu, gerçeği altüst etmişti; yine de onsuz ve ondan sonraya kalmak duygusu, içimde gözyaşına yer vermeyen bir kopukluk, uyuşuk ve korkusuz bir alaycılık uyandırıyor. Aynada acı acı gülümseyen biri görünüyordu. Bu arada, uzaklarda, Montfave'tin yeşil gül bahçelerinde, Çin şalına sarınmış Sylvie yürüyor, ölmüş kardeşiyle yaptığı sessiz konuşma dudaklarını kıpırdatıyordu. Tam o anda Bruce ayağa fırlıyor ve kapana kısılmış bir hayvanın acısı ve öfkesiyle boş vagonu arşınlamaya başlıyor.

* * *

İçimi kaplayan bu gerçekten kopma duygusunda,

yorgunluğun da büyük payı vardı kuşkusuz. İnsanların ölmesi zaman alır. Ölü Piers de, dostlarının belleğinde yeni yeni yer edinmeye başlıyordu. Soğuyan bedeniydi, anıları değil. Ne zaman sıçrayarak uyanırsam, onun ölmüş olduğu gerçeğini öfkeli bir sancıyla yeniden yeniden yaşıyordum. Bir an hiçbir şey olmuyordu, yalnızca bir boşluk – sonra bellek sustalı bıçak gibi açılıveriyor ve ben, onun gittiğini, kavramı kafamızda evcilleştirmeye yaracak bilgilerden yoksun olduğumuz, ölüm denilen o tekensiz konuma girdiğini algılıyordum.

Piers ölürlen, yıllar önce Mısır'da – çöl gnostiklerinin öğretilerinden sabırla damıtılmış Akkad'ın ellerinde paylaştığımız töreni anımsamış mıydı acaba? Bu öğretilerin onda derin izler bıraktığını biliyorum. Hele ölüm konusunda, tartışılmaz etkileri olmuştu. Çünkü o törenden sonra, ölmek kavramına önem yüklemek, olanaksızdı. Tüm bireysel ölümler, Tanrı'nın ölümüyle başladıkları noktaya geri dönüyordu. Bu düşüncenin o zaman beni nasıl dehşete düşürdüğünü anımsıyorum! Gülümseyişi sevecenlik dolu Akkad'a veda ederken, bize demişti ki: "Öğrendiklerinize aklınızı takmayın. En kısa zamanda o öğrendiklerinize dönüşün – *çünkü insan, bir oluşuma vardır mı, onu unuttur.*"

Kuşkusuz, bu öteki tür ölümle, bundan böyle insanda salt zamanın ölümünü gölgeleyecek olan gnostik ölümle, Akkad ve mezhebindekiler için bedeninin bir özensizlik, bir kendini kapıp koyveriş biçimi demek olan ölümle bağlantılıydı. Akkad, "İnsan, ölümden yarar sağlayacak büyük oyunu öğrenmeden ölüme göz yumarsa, ölmek bir kapris olmaktan öteye gitmez," demişti.

Uçup giden geceye bakarken, Akkad'ın sözlerini ağır ağır yineledim içimden. Akkad'ın bu gece nerede olabileceğini merak ediyordum. Belki de ölmüştü! Piers ile aramda yarım nabız vuruşundan daha az bir uzaklık

var gibi geliyordu.

* * *

Görevlerimizin ve gezilerimizin yol açtığı koşullar göz önüne alınırsa, ilişkilerimizi neredeyse aralıksız sürdürebildiğimiz için yine de şanslı sayılırız. Giderek aşka dönüşen başlangıçtaki arkadaşlığımız, hiçbir zaman da-
lında solmadı. Issız şatolarında güzellikler ve kendi düşünceleriyle baş başa soyut bir yaşam süren ağabeyle kız kardeşi genç yaşında tanıdım. Ondan sonra da birbirimizden hemen hemen hiç ayrılmadık. Piers diplomat oldu, ben dışişleri hizmetinde doktorluk yapmaya başladım. Kaderin kötü cilvelerine rağmen, en azından aynı zamanlarda komşu ülkelerde görevlendirildik. Talihimizin yaver gittiği birkaç kez de, o Fransız Elçiliği'nde, ben İngiliz Elçiliği'nde olmak üzere aynı ülkeye atandık. Böylece, Kahire ve Roma'yı birlikte tanıdık, Pekin ve Bern'i paylaştık, Madrid'i bölüştük. Sylvie, bizim vekilimizdi ve biz ne zaman birbirimizden ayrı düşsek, Sylvie ikimiz arasında mekik dokuyarak bizi paylaşırdı. Ama yaz tatillerimizi hep birlikte Verfeuille'de geçirirdik. Böylece, yer ve kişi değişikliklerine rağmen, yaşamlarımızın (ve buna bağlı olarak aşkımızın) çizgisi, hiç bozulmadan sürdü.

Daha sonra Sylvie istedi diye onunla evlendim. Bu evlilik, birbirimize olan aşırı bağlılığımızı daha da perçinledi. Uyurgezerler gibi ne yaptığımı bilmiyor değildim; evlenmemizin psikolojik çözümsüzlüğünü pekâlâ biliyordum. Dahası, günün birinde Sylvie'nin aklını yitirebileceğini; evden uzaklaştırılıp Montfave'tin, Vaucluse'deki derecikler ve kameriyeler arasında, bir Epidauros dinginliği yayan, dağınık yapılardan oluşmuş o koca tımarhanenin yeşil sessizliğine kapatılması gerekebilece-

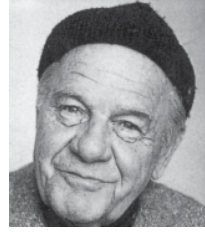
ğini de biliyordum. Bu konuda hiç pişmanlık duymadım. Bu üç köşeli tutku, yaşamım boyunca beni büyüledi, ölünceye kadar da büyülemeye devam edecek. Bana *can verebilecek* kişileri bulduğumu biliyordum. Shakespeare'in sonelerindeki temaları ve karşı temaları, kendi yaşamımda yeniden yaşıyordum. Tutkumun efendisini-hanımını bulmuştum. Daha fazlasını kim ister?

* * *

Bütün kış, güneye göçen yabankazlarının sabahlara dek öttüğü, buzun çelik pençesine sıkışmış, karlarla çevrili bir göller ülkesinde yürüyüşler yapmıştım. İnsan, kurşuni kış görüntüleri arasında dolaşırken, her dönemeçte minik tüy kümeleriyle karşılaşır – kar, ağaçların arasında buruşmuş bir sofa örtüsü gibi uzanır. Yemeği yiyen çoktan gitmiştir. Kimi zaman, tilki, bir kuşun kafasını yemeyip bırakmış olur ama çoğu kez geride kalan yalnızca yenip yutulamayan tüylerdir. Her yol ağzında, yeşil koruluklarda, deniz kıyısında yatan kurban hayvanlarının artıklarıyla, eski dünyada yapılan yürüyüşlerin de buna benzer olduğunu düşünüyordum. Daha sonraları, insanlar nasıl bahçelerinin ilk meyvelerini tanrılara sunmuşlarsa, eski dünyanın insanları da kurban ölülerini sunmuşlardı. Belki Piers'nin intiharı da (eğer bu akıl almaz şey gerçekse) buna benzer bir sunuştu. Ama hâlâ inanamıyordum. Ama eğer kendini öldürmediyse, ölümü kimin elinden oldu? Geçmişimizde olanların hiçbiri, bu şaşırtıcı gelişmeyi açıklamaya yetmiyordu. Dahası, Piers'nin kavradığını ve inandığını iddia ettiği Akkad'ın gnostik görüşlerini düşünecek olursak, bu intihara bir açıklama getirmek büsbütün olanaksızdı. Ama durun bir dakika!



Durrell, İngiliz edebiyatının
XX. yüzyıla kazandırdığı
en önemli yazarlardan
biri, tüm dünyada edebiyat
okurlarının gözdesi.



Çağımızın en büyük romancılarından biri olan Lawrence Durrell
ünlü *İskenderiye Dörtlüsü*'nden sonra, bu kez yazarın 1974-1985 yıl-
ları arasında yazdığı başyapıtı *Avignon Beşlisi*'yle karşımıza çıkıyor.

İskenderiye Dörtlüsü'nü, yapısal özellikleri bakımından bir "Avrupa
romanı" sayan yazar, *Avignon Beşlisi*'yle Budizmin beş ögesini (öz-
deksellik, duygu, algı, zihinsel biçimlenme, farkında olma) temel
alan, insan kişiliğinin ayrımını tartışma konusu yapan bir "Tibet ro-
manı" yazmayı amaçladığını söylüyor.

Monsieur ya da Karanlıklar Prensi'nde anlatı, hangisinin kurmaca ol-
duğu şimdilik bilinmeyen, biri ensestsin, öteki eşcinselliğin izlerini
taşıyan "aşk üçgeni"nin çevresinde yoğunlaşmakta ve her ilişki,
kendisinden daha derin, bir başka ilişkiyi; her durum, kendisinden
daha geniş boyutlu bir durumu açıklamaktadır. Öte yandan özel-
likle çağdaş dünyanın reddi anlamına gelecek ipuçlarıyla birlikte
Monsieur'nün, yani Şeytan'ın egemen olduğu çağımız irdelenmek-
tedir.

Kapak resmi: ADRIAN SCOTT STOKES

25 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-510-441-6

